

Trampota, F., Kubín, P., Melicherová, L., Vargová, L., Jarošová, I., Vymazalová, K., Horáčková, L., Nývtová Fišáková, M., Rebay-Salisbury, K., Rendl, B., Kanz, F., Mařík, I., Klontza-Jaklová, V. 2022: The Late Migration Period Cemetery at Drnholec (Břeclav District, Czech Republic). *Památky archeologické* CXIII, 135–181. DOI: 10.35686/PA2022.3.

Summary

In 2024, a rescue archaeological excavation, prompted by the expansion of a mining area at the site of a former brickworks in Držovice (Prostějov District), yielded one cremation grave and 11 inhumation graves associated with the northernmost burial site from the Late Migration period identified in Moravia that includes horse burials. Thanks to the newly discovered warrior grave containing an iron sword (Grave 10/2024; Fig. 4, 5), the Držovice brickworks site ranks among the key early 6th-century sites not only within the Czech lands, but also in the broader Middle Danube region.

Pavel Fojtík

Holasovice (okr. Opava)

Extravilán, parc. č. 642/14.

Mladší doba římská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.

Uložení nálezu: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Ostravě.

Lokalizace: WGS-84: 49.9955578N, 17.8141883E

V průběhu záchranného archeologického výzkumu realizovaného v letech 2023 a 2024 na katastru Holasovic, na parcele č. 642/14, byla zachycena malá část zahlobené chaty. Její dno zasahovalo jen velice mělce pod úroveň povrchu podloží. Skrývka byla v superpozici s chatou pouze v prostoru jejího jihozápadního rohu, kde byla dokumentována jedna sloupová jáma. Z výplně objektu pochází několik drobných keramických střepů. Zlomek jedné na hrncířském kruhu točené šedé misky náleží kultuře przeworské z mladší doby římské. Stavba patrně souvisela s osídlením zachyceným při záchranném archeologickém

výzkumu v roce 2011, kdy probíhala stavba blízké cyklistické trasy č. 55 „Slezská magistrála“ (Hlas 2012, 183). Lokalita byla osídlená také v neolitu a ve starší době železné.

Literatura

Hlas, J. 2012: Holasovice (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 53(1), 183.

Summary

During the spring and summer months of 2023 and 2024, a rescue archaeological excavation was carried out in the cadastral area of Holasovice (Opava District), on plot No. 642/14. The excavation revealed part of a sunken hut dating to the Late Roman period.

Jindřich Hlas, Jiří Motěšický

Holešov (k. ú. Všetuly, okr. Kroměříž)

Ul. Palackého, parc. č. 609/5.

Doba stěhování národů. Pohřebiště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum Kroměřížska, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 17.54983E, 49.32501N

V roce 2024 proběhl záchranný archeologický výzkum vyvolaný stavební aktivitou související s rozšiřováním stávajícího parkoviště pro společnost Nestlé Česko na ulici Palackého v Holešově-Všetulích (obr. 6). Areál na výrobu cukrovinek je v obecném povědomí však znám spíše pod původním názvem SFINX a jeho tradice sahá až do devatenáctého století. Místo výzkumu se nachází v zákrytu několika zbývajících stromů přímo naproti hlavní budově objektu s ikonickou sfingou před vstupem do závodu. V jižní části dotčené plochy bylo po skrývce nadložních vrstev registrováno celkem 12 kostrových hrobů, které se vyznačovaly špatně čitelnými zasypy s podílem vápenatých konkrécií, uvnitř kterých byly po začistění zřetelné druhotné zásahy vyznačující se naopak výrazněji tmavším zbarvením. Mimo hroby byly při následném začistění plochy v její východní části zjištěny i dva sídlištní objekty, které pravděpodobně představují naprostou periferii rozsáhlého polykulturního sídliště nacházejícího se na levobřežní (jižní) terase Rusavy, v širším prostoru

Obr. 6. Holešov. Celkový pohled na plochu pohřebiště v průběhu výzkumu. Foto M. Popelka.

Fig. 6. Holešov. General view of the burial site during excavation. Photo by M. Popelka.

původního dřevopodniku (starší, špatně lokalizované a náhodné nálezy viz Fojtík, Popelka 2018, 53) a navazující obchodní zóny (výzkum I. Čižmář při stavbě OC Tesco viz Čižmář 2011, 210).

Pohřebiště, tvořené nejméně dvanácti hroby (není jisté, zda pohřebiště nepokračuje mimo plochu zasaženou stavbou), je na základě nálezů několika skleněných nádob datováno do průběhu 5. století n. l. Zemřelí byli na pohřebišti ukládáni do poměrně rozměrných hrobových jam (největší hrobová jáma dosahovala délky až 3 m) obdélného půdorysu se zaoblenými rohy. Jámy dosahovaly současně značné hloubky (nejhlubší hrob až 1,8 m od odhadovaného původního terénu). Orientace hrobů byla bez výrazné odchylky ve směru V–Z, přičemž pohřbení byli uloženi v natažené poloze (názna) s hlavou na západní straně hrobu, tedy s pohledem k východu (obr. 7). Profily hrobů byly víceméně vanovité, ve dně pak byly patrné úpravy hrobové jámy do formy kvadratického lůžka, do nějž byla umístěna dřevěná rakev se zemřelým (obrysy rakví byly poměrně dobře čitelné, dřevo dochováno v korozních produktech drobných železných předmětů). Hroby byly rozděleny do dvou skupin po šesti a tvořily semknuté skupiny. Z prozkoumaných dvanácti hrobů bylo v desíti případech zjištěno jejich druhotné narušení, které proběhlo pravděpodobně nedlouho po pohřbu. Vykrádací šachty byly ve většině případů situovány v západní polovině hrobu, tedy nad oblastí hlavy, hrudníku, případně rozšířeny až do prostoru pánve. Analogická situace včetně výrazněji tmavého zbarvení druhotného zásahu byla pozorována také na dobře prozkoumaném pohřebišti v Praze-Zličíně (Vávra a kol. 2007, 566). Pouze dva hroby byly ušetřeny tohoto drastického dobového zásahu. Jeden neporušený hrob obsahoval pohřeb dítěte, ve druhém byla uložena přibližně čtyřicetiletá žena s uměle deformovanou lebkou (obr. 8). O příslušnosti ke konkrétnímu národu nebo skupině obyvatelstva není bohužel v současné chvíli možné sdělit nic dalšího, jelikož v žádném z hrobů (včetně hrobů neporušených) nebyly nalezeny žádné milodary, které by pomohly tuto kulturní otázku rozřešit (např. spínadla oděvu, spony nebo přezky, které mohou být typické pro konkrétní kmen). Zmíněné skleněné nádoby (obr. 9), jež byly nalezeny ve čtyřech z dvanácti hrobů, pocházejí z oblasti pozdně antických dělen na území tehdejší Římské říše, a v rámci hrobového inventáře se tedy jedná o importované zboží s nepochybně prestižní a symbolickou hodnotou, avšak opět bez možnosti přispění k řešení etnické příslušnosti zemřelých. Dvě nádoby byly prakticky totožné a šlo o pohárky z tenkého žlutozeleného skla s nálepy na

Obr. 7. Holešov. Druhotným zásahem silně narušený hrob. Foto M. Popelka.

Fig. 7. Holešov. Grave severely disturbed by secondary intervention (grave robbing). Photo by M. Popelka.

Obr. 8. Holešov. Detail horní části skeletu ženy s uměle deformovanou lebkou. Foto M. Popelka.

Fig. 8. Holešov. Detail of the upper body of a woman with an artificially deformed skull. Photo by M. Popelka.

těle. Další (kompletně dochovanou) nádobou byl masivnější pohár z karmínového skla s vývalkem na stopce. Posledním, také kompletně dochovaným exemplářem, byla lahvovitá nádoba s vysokým, úzkým hrdlem, zdobená skelnou nití ve spirále po obvodu hrdla a těla nádoby. Analogie k poslední zmíněné variantě lze spatřovat na pohřebištích v Praze-Zličíně (drobná láhev v dětském hrobě č. 70 – Jířík et al. 2015, 185–189) nebo Klosterneuburgu (hrob č. 6) nedaleko Vídně (Neugebauer-Maresch, Neugebauer 1986, 352, Taf. 6). Obě zmíněné lokality nevybočují z datačního rámce 5. století (resp. jeho první poloviny), kam můžeme řadit i hroby prozkoumané v Holešově-Všetulích.

Obr. 9. Holešov. Kompletně dochované skleněné nádoby z pohřebiště. Foto M. Popelka.

Fig. 9. Holešov. Completely preserved glass vessels from the burial site. Photo by M. Popelka.

Literatura

Čižmář, I. 2011: Holešov (k. ú. Všetuly, okr. Kroměříž).

Přehled výzkumů 52(1), 210.

Fojtík, A., Popelka, M. 2018: V dobách, kdy města ještě nebylo.

In: Z. Fišer (ed.): *Holešov. Město ve spirálách času*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 43–56.

Jiřík, J., Vávra, J., Šmolíková, M., Kuchařík, M. (a kol.) 2015: *Hroby barbarů v Praze-Zličíně. Svět živých a mrtvých doby stěhování národů*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy.

Neugebauer-Maresch, Ch., Neugebauer, J.-W. 1986: Ein Friedhof der römischen Kaiserzeit in Klosterneuburg. Rettungsgrabung des Bundesdenkmalamtes in den Jahren 1983–84 im Bereich des evangelischen Pfarramtes. *Archaeologia Austriaca* 70, 317–384.

Vávra, J., Jiřík, J., Kubálek, P., Kuchařík, M. 2007: Pohřebiště z doby stěhování národů v Praze – Zličíně, ul. Hrozenkovská – průběžná zpráva o metodice a výsledcích výzkumu. In: E. Droberjar, O. Chvojka (eds.): *Archeologie Barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. protohistorické konference, České Budějovice 21.–24. 11. 2006. Svazek II. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum 3*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 565–577.

Summary

A rescue excavation carried out during the car park extension for Nestlé CZ – the SFINX Všetuly factory in Holešov (Všetuly cadastral area, Kroměříž District) revealed 12 graves from the Migration period (Fig. 6). Most of them (10 out of 12) had been disturbed by contemporary grave robbery (Fig. 7). The remaining two were intact but contained no finds. In one undisturbed grave, a woman with an artificially deformed skull was buried (Fig. 8). The only conclusive finds are a set of glass vessels of Late Antique origin (Fig. 9), discovered in four graves, placed in niches behind the head of the deceased. This is the first burial site of its kind identified in the Kroměříž region.

Miroslav Popelka, Martin Paulus, Radka Popelková

Horní Moštěnice (okr. Přerov)

„Ostudy“, parc. č. 1014/13.

Starší doba římská. Sídliště. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezů: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2016 nalezl spolupracovník Muzea Komenského v Přerově M. Komínek v rámci projektu „Preventivní archeologie na území Olomouckého kraje“ během detektorové prospekce prováděné v poloze „Ostudy“ poblíž jižního okraje intravilánu obce Horní Moštěnice bronzovou sponu dvojdielné konstrukce ze starší doby římské (obr. 10). Lokalita se nachází na levobřežní straně říčky Moštěnky, která je levostranným přítokem řeky Moravy. Nadmořská výška v místě nálezů činí 211 m.

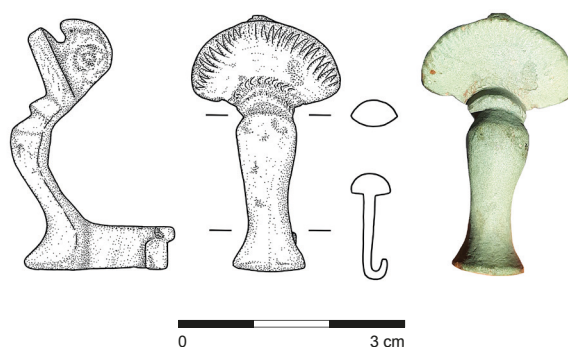
Doklady osídlení z doby římské v trati „Ostudy“ prokázal povrchovými sběry D. Kolbinger již v 70. letech 20. století, stejně jako sídliště z doby římské v poloze „Bařiny“ na sousedním katastru obce Dobruška (Kolbinger 1987, 22–26). Na lokalitě jsou v současnosti prováděny pravidelné povrchové prospekce doprovázené detektorovým průzkumem (Schenk 2000, 102, obr. 1).

V případě popisovaného nálezů se jedná o velmi dobře zachovalou římsko-provinciální kolínkovitou sponu s polokruhovitou záhlavní destičkou s výzdobou ve formě rytých zig-zag motivů (zvaných vlčí zuby), která je charakteristická pro variantu Jobst 13D (Jobst 1975, 66). Maximální délka spony je 30 mm, maximální šířka v úrovni zdobené polokruhové záhlavní destičky pak 17,1 mm. Váha spony činí 7,349 g. Spona je opatřena vyšším obdélným úzkým zachycovačem s ohnutou spodní hranou. Povrch artefaktu je rovnoměrně pokryt světle zelenou oxidační

patinou. Vinutí a jehla se nedochovaly, ale korozní produkty rezavého zabarvení v místě háčku na zachycení tětiny naznačují, že tyto části spony byly železné.

V případě této varianty kolínkovitých spon se jedná o typické spínadlo vyskytující se od poloviny 2. století, zejména v přechodném horizontu B2/C1 v období markomanských válek. Jejich výskyt byl zaznamenán jak v prostředí germánských sídlišť, pohřebišť, tak v prostoru krátkodobých římských táborů (Peškař 1972, 95–96, Taf. 17:4, 9; Tejral 1999, 143, Abb. 44:14–17; Droberjar 2012, 122–124; 2020, 501–502; Komoróczy, Vlach, 2018, 247; Urban 2020, 52; Zeman 2017, 80).

Nález kolínkovité spony typu Jobst 13D z Horní Moštěnice na Přerovsku rozšiřuje počet dosud známých lokalit s výskytem této varianty spínadla na Moravě.

Obr. 10. Horní Moštěnice. Kolínkovitá spona s půlkruhovou záhlavní destičkou typu Jobst 13D. Foto Z. Schenk, kresba P. Holcová.

Fig. 10. Horní Moštěnice. Knee-shaped fibula with a semi-circular head-plate of the Jobst 13D type. Photo by Z. Schenk, drawing by P. Holcová.

Literatura

- Droberjar, E. 2012: Římské kolínkovité spony v Čechách. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 25, 119–131.
- Droberjar, E. 2020: Marcomannic wars and new Roman period discoveries in Jevíčko (West Moravia/East Bohemia). *Archeologické rozhledy* LII(4), 479–522. DOI: 10.35686/AR.2020.18.
- Jobst, W. 1975: *Die römischen Fibeln aus Lauriacum*. Forschungen in Lauriacum 10. Linz: Oberösterreichisches Landesmuseum.
- Kolbinger, D. 1987: Sídliště ze starší doby římské na katastrech obcí Dobruška a Horní Moštěnice (okr. Přerov). *Informační zpravodaj členů Sm. pobočky Čs. spol. archeologické při ČSAV září 1987*, 22–26.
- Komoróczy, B., Vlach, M. 2018: *Příběhy civilizace a barbarství – Pod nadvládou Říma*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno v. v. i.
- Peškař, I. 1972: *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren*. Praha: Academia.
- Schenk, Z. 2000: Nové archeologické nálezy z doby římské na Přerovsku, okr. Přerov. *Informační zpravodaj* prosinec 2000, 102–106.
- Tejral, J. 1999: Zum Stand der archäologischen Forschung über den römischen militärischen Eingriff in Gebieten nördlich der Donau. *Přehled výzkumů* 39 (1995–1996), 81–164.
- Urban, P. 2020: Nové zberové nálezy římsko-provinciálních spón z južnej Moravy v zbierkach Regionálneho múzea v Mikulove. *Studia archaeologica Brunensia* 25(2), 35–77. DOI: 10.5817/SAB2020-2-2.
- Zeman, T. 2017: *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce*. Archaeologica Olomucensia. Tom II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.